

Sygn. akt IV CZ 28/20

POSTANOWIENIE

Dnia 27 sierpnia 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Katarzyna Tyczka-Rote (przewodniczący)

SSN Paweł Grzegorzczak (sprawozdawca)

SSN Roman Trzaskowski

w sprawie z wniosku M. S.
przy uczestnictwie R. S.
o podział majątku wspólnego,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 27 sierpnia 2020 r.,
zażalenia wnioskodawczyni
na postanowienie Sądu Okręgowego w S.
z dnia 19 grudnia 2019 r., sygn. akt V Ca (...),

**uchyla zaskarżone postanowienie, pozostawiając
rozstrzygnięcie o kosztach postępowania zażaleniowego do
orzeczenia kończącego postępowanie w sprawie.**

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 19 grudnia 2019 r. Sąd Okręgowy w S. uchylił postanowienie Sądu Rejonowego w M. z dnia 9 stycznia 2019 r. wydane w sprawie o podział majątku wspólnego z wniosku M. S. z udziałem R. S. i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu w M.

Sąd Okręgowy przyjął, że w pierwszej instancji nie doszło do rozpoznania istoty sprawy. W toku postępowania apelacyjnego uczestnik złożył dwa pisemne oświadczenia, których treścią było uchylenie się od skutków prawnych

oświadczenia woli stanowiącego element umowy darowizny zawartej między G. S., a uczestnikiem, oraz odwołanie tej darowizny z powodu rażącej niewdzięczności. W ocenie Sądu Okręgowego, oświadczenia te skutkowały tym, że nie doszło do ostatecznego ustalenia składu i wartości majątku wspólnego. Nierozpoznanie istoty sprawy polegało ponadto na ustaleniu, że środki pieniężne w kwocie 227 745,77 zł pobrane przez wnioskodawczynię z rachunków bankowych byłych małżonków nie zostały przeznaczone na zaspokojenie potrzeb rodziny.

Postanowienie Sądu Okręgowego zaskarżyła zażaleniem wnioskodawczyni, zarzucając naruszenie art. 386 § 4 k.p.c. i wnosząc o jego uchylenie.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Przepis art. 394¹ § 1¹ k.p.c., dopuszczający zażalenie do Sądu Najwyższego w razie uchylenia przez sąd drugiej instancji wyroku sądu pierwszej instancji i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania, ma odpowiednie zastosowanie w postępowaniu nieprocesowym (art. 13 § 2 k.p.c.). Stosownie do tego, jeżeli sąd drugiej instancji uchyła wydane przez sąd pierwszej instancji postanowienie orzekające co do istoty sprawy ze względu na nierozpoznanie istoty sprawy, Sąd Najwyższy, rozpoznając zażalenie złożone na podstawie art. 394¹ § 1¹ w związku z art. 13 § 2 k.p.c. bada, czy sąd drugiej instancji prawidłowo zastosował art. 386 § 4 w związku z art. 13 § 2 k.p.c., tj. czy okoliczności sprawy, przy uwzględnieniu merytorycznego stanowiska sądu drugiej instancji, mieszczą się w kręgu sytuacji polegających na nierozpoznaniu istoty sprawy. Poza zakresem oceny pozostaje natomiast prawidłowość stanowiska co do meritum wyrażonego przez sąd drugiej instancji (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 7 listopada 2012 r., IV CZ 147/12, OSNC 2013, nr 3, poz. 41, z dnia 28 listopada 2012 r., III CZ 77/12, OSNC 2013, nr 4, poz. 54, i z dnia 17 stycznia 2013 r., III CZ 2/13, niepubl.).

Nierozpoznanie istoty sprawy ma miejsce wtedy, gdy sąd pierwszej instancji nie zbadał materialnej podstawy żądania, wychodząc z błędnego założenia, że istnieje przeszkoda unicestwiająca roszczenie albo wykluczająca jego skuteczne dochodzenie (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 9 stycznia 1936 r., C 1839/36, Zb. Urz. 1936, poz. 315 i z dnia 23 września 1998 r., II CKN 897/97, OSNC 1999, nr 1, poz. 22 oraz postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 stycznia 2013 r.,

IV CZ 170/12, niepubl. i z dnia 14 lutego 2013 r., II CZ 188/12, niepubl.). Przesłanka ta dotyczy zatem sytuacji, w których błąd sądu pierwszej instancji lokuje się nie tyle w sferze faktów i dowodów, lecz polega na nieprawidłowym założeniu o istnieniu przeszkody do oceny istoty sprawy. Przeszkoda ta może mieć swoje źródło nie tylko w prawie materialnym, jak, przykładowo, w razie przedawnienia roszczenia, lecz również w prawie procesowym, co ma miejsce w razie nieprawidłowego przyjęcia istnienia prejudykatu lub nieprawidłowej oceny granic jego mocy wiążącej (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 9 lutego 2017 r., III CZ 63/16, niepubl.).

Okoliczność, że w toku postępowania apelacyjnego uczestnik postępowania powołał się na nowe fakty i dowody, które mogą rzutować na dotychczasowe ustalenia w zakresie składu i wartości majątku wspólnego, a które nie mogły podlegać uwzględnieniu przez Sąd pierwszej instancji, nie jest równoznaczna z nierozpoznaniami przez Sąd pierwszej instancji istoty sprawy. Przyjęty w kodeksie postępowania cywilnego model apelacji pełnej zakłada, że postępowanie apelacyjne stanowi kontynuację postępowania przed sądem pierwszej instancji (art. 382 k.p.c.), a sąd drugiej instancji dysponuje - podobnie jak sąd pierwszej instancji - pełnym zakresem kognicji w zakresie oceny dowodów i ustaleń faktycznych. Model ten zezwala także, co do zasady, na powoływanie się w postępowaniu apelacyjnym na nowe fakty lub dowody (art. 368 § 1 pkt 4 i art. 381 k.p.c.). Oznacza to, że sąd drugiej instancji może dysponować przy rozstrzyganiu sprawy szerszym materiałem procesowym w zestawieniu z sądem pierwszej instancji.

Jeżeli zatem w toku postępowania przed Sądem Okręgowym doszło do skutecznego powołania przez uczestnika postępowania nowych okoliczności faktycznych lub nowych dowodów, mogących mieć wpływ na skład majątku podlegającego podziałowi, to Sąd Okręgowy powinien okoliczności te wziąć pod uwagę i podjąć właściwe czynności procesowe w celu merytorycznej oceny wniosku, stosownie do swojej kognicji w postępowaniu apelacyjnym.

Uchylenia zaskarżonego apelacją postanowienia nie uzasadniało *in casu* również nieprawidłowe - zdaniem Sądu Okręgowego - ustalenie co do sposobu

wydatkowania środków pobranych przez wnioskodawczynię z rachunków bankowych byłych małżonków. Jeżeli dotychczasowy materiał dowodowy nie pozwalał podzielić stanowiska wyrażonego w tej kwestii przez Sąd Rejonowy, a zarazem Sąd Okręgowy nie wykluczył prawidłowości tego poglądu, Sąd ten powinien, w razie potrzeby i stosownie do swoich uprawnień procesowych, rozważyć podjęcie kroków w celu uzupełnienia materiału dowodowego, ewentualnie samodzielnie ocenić przeprowadzone dotychczas dowody i dokonać na tej podstawie własnych ustaleń faktycznych.

Z tych względów, na podstawie art. 398¹⁵ § 1 w związku z art. 394¹ § 3 i art. 13 § 2 k.p.c., Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji.

jw